

storočí sa pokúsil vyriešiť rozpor medzi vierou a rozumom, medzi náboženstvom a vedou — samozrejme v prospech náboženstva.

Dnes veda dosiahla také obrovské úspechy, jej spoločenský význam natoľko vzrástol, že predošlá ignorantská pozícia cirkvi voči vede by bola pre náboženstvo osudnou. Kresťanské náboženstvo sa súčasným podmienkam prispôsobuje do takej miery, že sa dokonca snaží využiť úspechy vedy vo svoj prospech.

Z hľadiska historického, z hľadiska spoločenskej praxe reakčnosť náboženstva je zrejmá. Akú úlohu hrá náboženstvo z gnozeologického hľadiska? Môže viesť k novým poznatkom? Je nutné ešte iné poznanie ako poznanie vedecké? Je vôbec možné nejaké osobitné poznanie, napr. tzv. náboženské okrem vedeckého?

Týmito otázkami sa zaoberá E d a S l á d k o v á v podnetnej brožúrke *Poznání a náboženská víra*.¹ Rozborom vedeckých i tzv. náboženských argumentov, týkajúcich sa tejto problematiky, autorka privádza čitateľa k zápornej odpovedi. Presvedčivo dokazuje, že z gnozeologického hľadiska náboženstvo nevedie k novým poznatkom, jeho obsah nemá poznávaciu hodnotu, náboženstvo je nepravdivý odraz skutočnosti, teda nejstvie nejaké zvláštne náboženské poznanie.

Brožúra poslúži širšiemu okruhu čitateľov, ktorí sa zaujímajú o túto problematiku.

(15)

● AKO ZVÝŠIŤ KULTÚRNO-TECHNICKÚ ÚROVEŇ PRACUJÚCICH? — Tento problém je jedným z kľúčových problémov v rámci dovršovania kultúrnej revolúcie v súčasnej etape budovania socializmu a komunizmu. V záujme jeho riešenia uskutočnila sa začiatkom roku 1961 vo Sverdlovsku konferencia, na ktorej sa okrem vedeckých pracovníkov a docen-

tov vysokých škôl zúčastnili aj pracovníci stranických organizácií, závodov, kolchozov a sovchozov — spolu 516 ľudí.*

Predmetom rokovania účastníkov konferencie boli tieto štyri hlavné problémy: technický pokrok a vzrast kultúrno-technickej úrovne robotníckej triedy SSSR; kultúrno-technický vzrast a všestranný rozvoj osobnosti; zvyšovanie kultúrno-technickej úrovne a stieranie sociálnych rozdielov v socialistickej spoločnosti; úloha voľného času vo zvyšovaní kultúrno-technickej úrovne pracujúcich. Vedeckí pracovníci predniesli mnoho referátov a diskusných príspevkov, z ktorých početné boli výsledkom konkrétnych sociologických výskumov.

Popredné miesto v rokovaní konferencie zaujal problém zmien charakteru práce v závislosti na vytváraní materiálno-technickej základne komunizmu, ktorý v úvodnom referáte nastolil prof. A. A. Zvorykin. Súdruh Zvorykin poukázal na nesprávne názory, ktoré sa v tejto súvislosti objavujú a konštatoval, že keď klasiци marxizmu hovorili o všestranne rozvinutých, pripravených ľuďoch komunistickej spoločnosti, nemali vôbec na mysli absolútne stieranie rozdielov medzi rôznymi profesiami. Na konkrétnych príkladoch ukázal, že hoci automatizácia odstraňuje úzku profesionalizáciu práce a dovoľuje spájať profesie, tým nijako neruší potrebu vysokej odbornej prípravy robotníka v tom alebo onom odvetví práce. Tento uzáver potvrdil tajomník výboru strany Nižnotagil'ského metalurgického kombinátu V. S. Vasilenko, ktorý uviedol, že v súvislosti s prechodom ich kombinátu na automatizáciu výrobných procesov stalo sa zvyšovanie odborno-technickej kvalifikácie a všeobecného vzdelania robotníkov závodu nevyhnutnou potrebou.

Zaujímavé uzávery vyplynuli aj z rokovania o ďalších troch hlavných problémoch. Okrem toho na konferencii odzneli

* Voprosy filosofii, roč. 1961, č. 8, s. 153—156.

¹ Praha 1961, SNPL, str. 64.

referáty, venované kritike koncepcií súčasnej buržoáznej sociológie o prediskutovaných problémoch.

Akademik M. B. Mitin a člen korešpondent M. T. Jovčuk na záverečnom plenárnom zasadnutí kladne zhodnotili prínos konkrétnych sociologických výskumov. Kriticky však poukázali na to, že niektoré výskumy trpia empirizmom, postrádajú hlbšie teoretické uzávery a že sa vcelku málo pozornosti venuje problému kultúrno-technického rastu kolchozníkov a inteligencie.

Konštatovalo sa, že výskumy zamerané na zvyšovanie kultúrno-technickej úrovne pracujúcich nie sú ani zo stránky tematiky, ani zo stránky kvality na patričnej výške a boli prijaté návrhy na ich ďalšie rozvinutie a prehĺbenie. V súvislosti s týmto sa uzatváralo, že bude potrebné utvoriť vedecké stredisko, ktoré by koordinovalo prácu všetkých kolektívov v krajine, zaberajúcich sa sociologickým výskumom problému kultúrno-technického rastu pracujúcich a ďalej, že pri výskumoch bude treba v širšej miere úzko spolupracovať s pracovníkmi z praxe.

Zpráva prináša cenné podnety, postrehy a závery, ktoré možno využiť aj v našich podmienkach pri riešení otázky zvyšovania kultúrno-technickej úrovne pracujúcich.

M. K.

● **SÚČASNÁ HUDBA Z HĽADISKA ESTETIKY.** — Kniha E. Šimúnka *Estetika rozvoja súčasnej hudby* (vyšla v Slovenskom vydavateľstve krásnej literatúry, Bratislava 1960) je prvou slovenskou knižnou publikáciou, v ktorej sa systematicky nastoľujú a riešia estetické problémy, a to otázky súčasnej hudby z hľadiska všeobecnej teórie umenia (problém vývojového hľadiska v estetike, vývojové tendencie súčasnej hudby, otázka obsahu a formy, pravdivosti, štýlu, umeleckého majstrovstva, techniky, gýča, vnímania hudobného diela). Autor sa pritom často odvoláva i na výtvarné a slovesné umenie.

Zo stránky metodologickej je práca E.

Šimúnka protikladom štúdie Z. Nováčka *Úvod do estetiky hudby*, ktorá vyšla r. 1952. Zatiaľ čo táto práca vychádza zo strohej ideologickej koncepcie (hudbu považuje za zvláštnu formu ideológie) a všeobecne-ideologické poučky sa snaží aplikovať na teóriu hudobnej tvorby, práca E. Šimúnka sa tesnejšie primkyna k samotnému predmetu výskumu a snaží sa formulovať jeho zákonitosti v termínoch tohto predmetu primeranejších. Kým v prvom prípade sa stretávame s formálnologickým usudzovaním a vyvodzovaním na základe vtedy uznávaných autorít, v druhom prípade máme do činenia so systémom „intuitívnych“, sugestívne štylizovaných postrehov. Autor konštatuje určité skutočnosti a súvislosti v populárnovedeckej terminológii, no z týchto konštatácií nevyplýva, prečo by to malo byť práve tak a nie ináč.

Tento prístup umožňuje síce priblížiť sa k podstate umeleckej súčasnosti, no nestačí na pochopenie podstaty súčasného umenia v jeho perspektívnych tendenciách. Inými slovami: nie je možné urobiť adekvátnu diagnózu súčasného umenia a prognózu jeho vývinu na základe dogmatického alebo „intuitívneho“ prístupu, ale je to možné metódou dialektickej analýzy. A práve na túto stránku veci chceme upozorniť.

Autor vo svojej knihe nepoužíva metódu abstrakcie, ktorá má v teoretickom myslení podobnú úlohu ako mikroskop v experimentálnom pozorovaní (Marx používal abstrakciu v tomto zmysle v Kapitáli). Ide o vytváranie a užívanie určitého pojmového aparátu, bez ktorého sa nemôže zaoberať nijaká veda, a teda ani estetika. Čím exaktnejší je tento pojmový aparát, tým presnejšie pozorovania možno dosiahnuť. V modernej fyzike a táto zákonitosť prejavuje najmarkantnejšie. Z toho vyplýva, že použitie dialektickej analýzy by nemuselo viesť a ani by nevedlo k negácii „intuitívnych“ zistení v knihe *Estetika rozvoja súčasnej hudby*, ale k ich spresneniu, rozšíreniu, prehĺbeniu, uvedeniu na správnu mieru ap.